

การจัดการสหกรณ์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

Management of Cooperative in Hat Yai Distict, Songkhla Province

อัสวเทพ ศุภเจริญกุล¹, อุทัย ปริญาสุทินันท์²

Asawatep Suphajaroenkool¹, Utai Parinyasutinun²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการที่นำไปสู่ความคงอยู่และการเลิกดำเนินการของสหกรณ์ และแนวทางการพัฒนาสหกรณ์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำนวน 38 สหกรณ์ ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ประธานกรรมการสหกรณ์ จำนวน 30 คน และผู้ให้ข้อมูลรอง คือ เจ้าหน้าที่และสมาชิกสหกรณ์ จำนวน 114 คน การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ร่วมกับการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า

ผลการวิจัยพบว่า (1) สหกรณ์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ส่วนใหญ่ดำเนินการอยู่ได้เนื่องจากการจัดการที่ยึดหลักการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการจัดการสหกรณ์ การจัดการในรูปแบบของกลุ่มสมาชิก การส่งเสริมอบรมให้ความรู้ด้านสหกรณ์ และผู้นำสหกรณ์เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการและดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ (2) สหกรณ์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่เลิกดำเนินการเนื่องจากประสบปัญหาด้านต้นทุนในการดำเนินงาน ผู้นำหรือคณะกรรมการขาดความรู้ในการจัดการงานสหกรณ์และขาดการกระตุ้นให้สมาชิกมีความเข้าใจเรื่องสหกรณ์และการตระหนักในหน้าที่ของตน และ (3) สหกรณ์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่มีแนวทางในการพัฒนาสหกรณ์โดยมุ่งสร้างสวัสดิการที่ดีให้กับสมาชิกทั้งด้านการประกอบอาชีพ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านสุขภาพ และด้านความสัมพันธ์ทางสังคม รวมถึงการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้านสหกรณ์เพื่อให้สมาชิกเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตน

สหกรณ์จึงถือเป็นองค์กรสำคัญที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนเนื่องจากสหกรณ์เกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการก่อตั้งและสร้างสวัสดิการที่ดีให้กับสมาชิกทั้งนี้การพัฒนาสหกรณ์จะนำไปสู่การเป็นแบบอย่างและประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานขององค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็งต่อไป

คำสำคัญ: การจัดการสหกรณ์ การมีส่วนร่วม ผู้นำ หาดใหญ่

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ โทรศัพท์ 087-8991413 E-mail longlao_55@hotmail.com

² อาจารย์ ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยได้เผชิญกับภาวะวิกฤติเศรษฐกิจโลกส่งผลให้ราคาเครื่องอุปโภคบริโภคมีราคาเพิ่มสูงขึ้น และในแง่การลงทุนทางธุรกิจต้องหยุดชะงักอันเนื่องมาจากความเสี่ยงที่เพิ่มสูงขึ้น สิ่งเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนและสังคมเป็นอย่างมาก และขยายวงกว้างไปยังผู้คนทุกชนชั้น ทั้งปัญหาการประกอบอาชีพ และเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวทางชาวบ้านจึงได้จัดตั้งกลุ่มสหกรณ์หรือสถาบันการเงินชุมชนขึ้นโดยมีหลักการบริหารจัดการที่สำคัญคือ กระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการเกื้อหนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกภายในชุมชนและเป็นการลดภาวะการเป็นหนี้ในระบบ เพราะการกู้เงินนอกระบบที่คิดดอกเบี้ยแพงเท่ากับเป็นการเอาเปรียบคนจนซึ่งคนที่จนอยู่แล้วกลายเป็นคนจนซ้ำซ้อนและเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนชุมชนที่ใช้ในการประกอบอาชีพ โดยสมาชิกสามารถกู้เงินเพื่อไปเป็นทุนในการประกอบอาชีพแม้จะเป็นเงินจำนวนไม่มากแต่สำหรับคนรายได้น้อยแล้วถือว่าเป็นเงินจำนวนมากเป็นการส่งเสริมให้เกิดกองทุนหมุนเวียนภายในชุมชนซึ่งเงินที่อยู่ในสถาบันการเงินของชุมชนจะหมุนเวียนเปลี่ยนมือกันภายในชุมชน ดอกผลที่เกิดขึ้นก็กลับมาหมุนเวียนภายในกลุ่ม เงินจะไม่ถูกนำไปหมุนเวียนในระบบทุนขนาดใหญ่และที่สำคัญได้มีการจัดระบบสวัสดิการของกระบวนการพัฒนา ทั้งการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และนำไปซึ่งกระบวนการเรียนรู้ในการพึ่งพาตนเองและสร้างความเข้มแข็งต่อองค์กรชุมชน (สุจารี ไชยบุญ, 2552; เสรี พงศ์พิศ, วิชิต นันทสุวรรณ, และจำนง แรกพินิจ, 2544)

สหกรณ์ได้ถือกำเนิดขึ้นครั้งแรกในระหว่างศตวรรษที่ 18-19 ซึ่งได้เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมขึ้นในยุโรปโดยการนำเอาเครื่องจักรมาใช้แทนแรงงานคนซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

ทางเศรษฐกิจ คือ เกิดภาวะการว่างงานและเศรษฐกิจตกต่ำ การเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงครั้งนี้เริ่มต้นจากประเทศอังกฤษส่งผลให้ชาวอังกฤษต้องประสบกับปัญหาความเดือดร้อนอย่างมากมาจากการที่นายทุนใช้เครื่องจักรแทนแรงงานคน จึงได้มีการปลดคนงานออกจากโรงงาน สภาพสังคมทั่วไปมีการแบ่งชนชั้นออกเป็น 2 ฝ่าย คือฝ่ายนายทุนและทางฝ่ายกรรมกร นายทุนพยายามแสวงหากำไรจากการลงทุนมากที่สุดโดยการเอาเปรียบฝ่ายกรรมกรทุกวิถีทาง จากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในครั้งนี้ บรรดากรรมกรที่ถูกบีบคั้นทั้งหลายจึงเริ่มแสวงหาหนทางที่จะปลดเปลื้องความทุกข์ยากของพวกตน โดยการร่วมมือกันระหว่างผู้ที่เดือดร้อนให้รู้จักการช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้คิดค้นวิธีการที่เรียกว่า “การสหกรณ์” โดยโรเบิร์ต โอเวน ชาวอังกฤษซึ่งถือว่าเป็นผู้ให้กำเนิดการสหกรณ์ขึ้นในโลก และได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งการสหกรณ์โดยสอนให้ชาวบ้านรู้จักการช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อขจัดปัญหาความเดือดร้อน โดยสหกรณ์สมาคมแห่งแรกที่ดำเนินการประสบผลสำเร็จและเป็นแบบฉบับของโลกก็คือ ร้านสหกรณ์แห่งเมืองรอชเดล ประเทศอังกฤษ ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2387 (ศูนย์ฝึกอบรมสหกรณ์ที่ 6 จังหวัดพิษณุโลก, 2556)

สำหรับประเทศไทยมูลเหตุการจัดตั้งสหกรณ์ในประเทศไทยนั้นสืบเนื่องมาจากขบวนการปลายสมัยรัชกาลที่ 5 ส่วนมากมีฐานะยากจนและมีหนี้สินล้นพ้นตัว ประกอบกับการทำนาในขณะนั้นต้องใช้ทุนรอนในการผลิตมาก เมื่อได้มีการค้าขายภายในประเทศและติดต่อทำการค้าขายกับชาวต่างประเทศมากขึ้น ชาวจึงเป็นสินค้าสำคัญที่ประเทศไทยเริ่มส่งไปขายยังต่างประเทศมากขึ้น ทำให้ชาวนาเกิดความต้องการที่จะขยายการทำกินให้กว้างขวางออกไปเพื่อผลิตข้าวให้ได้ปริมาณเพิ่มขึ้นสำหรับเป็นสินค้าส่งไปขายยังต่างประเทศและมีเหลือเพื่อบริโภคพอกับจำนวนพลเมืองที่ทวีมากขึ้นตามความเจริญของบ้านเมือง ความต้องการใน

การค้าข้าวจึงเพิ่มขึ้นตามลำดับ ชาวนาส่วนมากมีฐานะปานกลางและยากจนเมื่อบังเกิดความจำเป็นที่จะขยายการผลิตข้าวให้มากขึ้นก็ต้องชวนขอหาเงินมาลงทุนทำนาเพื่อมุ่งหวังสร้างฐานะและสภาพความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น แต่เงินที่จะนำมาลงทุนในการทำนาส่วนใหญ่มักจะเป็นเงินกู้ยืมจากคหบดีหรือพ่อค้าซึ่งต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราสูงทั้งเสียเปรียบเจ้าหนี้ในวิธีการทำสัญญากู้และส่งเงินชำระหนี้ด้วยประการต่างๆ เพราะขาดการศึกษาประกอบกับการทำนาบางปีชาวนาประสบภัยธรรมชาติ ได้ข้าวไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย

เหตุดังกล่าวนี้ทำให้ฐานะของชาวนายากจนลงมีหนี้สินรุงรังบางรายถึงกับถูกเจ้าหนี้ยึดกรรมสิทธิ์ที่ดินไปทำให้ชาวนาทั่วๆ ไปในสมัยนั้นตกอยู่ในฐานะลำบากเพราะไม่สามารถแก้ไขฐานะความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น ครั้นต่อมาเมื่อปีพ.ศ. 2458 นโยบายแห่งรัฐ เห็นสมควรนำวิธีการสหกรณ์ เข้ามาช่วยพัฒนาประเทศให้ประชาชนได้หลุดพ้นจากความยากจน โดยเฉพาะเกษตรกร พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ พระบิดาแห่งการสหกรณ์ไทย ได้ทรงส่งเสริมให้ก่อตั้งสหกรณ์แห่งแรก คือ สหกรณ์วัดจันทร์ ไม่จำกัดสินใช้ ณ ตำบลวัดจันทร์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก และทรงเป็นนายทะเบียนสหกรณ์ รับผิดชอบเป็นสหกรณ์แห่งแรก เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2459 ตามรูปแบบสหกรณ์ เกรดดีแบบไรไฟไฟเซนและในปัจจุบันได้มีการกำหนดประเภทของสหกรณ์ในประเทศไทยไว้ 7 ประเภท ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ประมง สหกรณ์นิคม สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์บริการ สหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์เครดิตยูเนียน (สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย, 2556; นุกุล กรยืนยงค์, 2554; กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2556; ศูนย์ฝึกอบรมสหกรณ์ที่ 6 จังหวัดพิษณุโลก, 2556)

ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ได้มีกลุ่มสหกรณ์ที่เกิดจากการรวมกลุ่มของชาวบ้านในพื้นที่ เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ

สังคมและวัฒนธรรม โดยมีสหกรณ์ทั้งหมดจำนวน 38 สหกรณ์ ซึ่งแยกเป็นประเภทตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 ได้ 5 ประเภท คือ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์บริการ และสหกรณ์เครดิตยูเนียน ซึ่งในปัจจุบันได้มีสหกรณ์ที่ยังดำเนินการอยู่จำนวน 30 สหกรณ์ และมีสหกรณ์ที่เลิกดำเนินการแล้วจำนวน 8 สหกรณ์ (สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสงขลา, 2556) ด้วยสาเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการจัดการที่นำไปสู่ความคงอยู่และการเลิกดำเนินการของสหกรณ์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่และใช้เป็นแนวทางในพัฒนาสหกรณ์ไปสู่ความสำเร็จและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการจัดการที่นำไปสู่ความคงอยู่และการเลิกดำเนินการของสหกรณ์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสหกรณ์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการสหกรณ์ที่นำไปสู่ความคงอยู่และการเลิกดำเนินการของสหกรณ์และแนวทางการพัฒนาสหกรณ์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาสหกรณ์ในเขตพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำนวน 38 สหกรณ์ แยกเป็น 5 ประเภท คือ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์บริการ และสหกรณ์เครดิตยูเนียน โดยมีสหกรณ์ที่กำลังดำเนินการ 30 สหกรณ์ และสหกรณ์ที่เลิกดำเนินการแล้ว 8 สหกรณ์ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ขอบเขตพื้นที่

ประเภทของสหกรณ์	สหกรณ์ที่ดำเนินการอยู่	สหกรณ์ที่หยุดดำเนินการ
1. สหกรณ์การเกษตร	1. สหกรณ์กองทุนสวนยางท่าข้ามพัฒนา ยาง จำกัด 2. สหกรณ์กองทุนสวนยางฉลุพัฒนา จำกัด 3. สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านพรุชบาพัฒนา จำกัด 4. สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านวังพา จำกัด 5. สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านหนองบัวพัฒนาการยาง จำกัด 6. สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านหุแร่ จำกัด 7. สหกรณ์กองทุนสวนยางพะตง จำกัด 8. สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. สงขลา จำกัด 9. สหกรณ์การเกษตรหาดใหญ่ จำกัด 10. สหกรณ์ผู้ผลิตและผู้ใช้อินทรีย์ขนาดใหญ่ จำกัด	1. สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านพรุเต่า จำกัด 2. สหกรณ์กองทุนสวนยางควนเนียงพัฒนา จำกัด 3. สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านควนซี้แรต จำกัด
2. สหกรณ์ออมทรัพย์	1. สหกรณ์สัจจะออมทรัพย์ ซี.เอ็ม.ซี จำกัด 2. สหกรณ์ออมทรัพย์กลุ่มพิชาน จำกัด 3. สหกรณ์ออมทรัพย์ศรีสงขลา จำกัด 4. สหกรณ์ออมทรัพย์ค่ายเสนาณรงค์ จำกัด 5. สหกรณ์ออมทรัพย์นครหาดใหญ่ จำกัด 6. สหกรณ์ออมทรัพย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำกัด 7. สหกรณ์ออมทรัพย์อัศศิริตึก จำกัด 8. สหกรณ์ออมทรัพย์โรงพยาบาลหาดใหญ่ จำกัด 9. สหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยหาดใหญ่	1. สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนหาดใหญ่ จำกัด 2. สหกรณ์ออมทรัพย์เครือไดอาน่า จำกัด 3. สหกรณ์ออมทรัพย์จุลดิศหาดใหญ่พลาซ่า จำกัด
3. สหกรณ์ร้านค้า	1. ร้านสหกรณ์ราษฎร์ยินดี จำกัด	1. ร้านสหกรณ์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำกัด 2. ร้านสหกรณ์เกษตรไทย จำกัด
4. สหกรณ์บริการ	1. สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงหาดใหญ่ จำกัด 2. สหกรณ์เดินรถเล็กสงขลา-หาดใหญ่ จำกัด 3. สหกรณ์เดินรถหาดใหญ่ จำกัด 4. สหกรณ์น้ำยางไท จำกัด 5. สหกรณ์บริการ จำกัด มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำกัด 6. สหกรณ์บริการสุขภาพหาดใหญ่ จำกัด 7. สหกรณ์รถเล็กหาดใหญ่ จำกัด 8. สหกรณ์หมู่บ้านอิงกมลบ้านพรุ จำกัด 9. สหกรณ์บริการชุมชนเทศบาลนครหาดใหญ่ จำกัด	
5. สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน	1. สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนคองหงส์ จำกัด	

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการที่นำไปสู่ความคงอยู่และการเลิกดำเนินการของสหกรณ์ และแนวทางการพัฒนาสหกรณ์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำนวน 38 สหกรณ์ ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ประธานกรรมการสหกรณ์ จำนวน 30 คน และผู้ให้ข้อมูลรอง คือ เจ้าหน้าที่และสมาชิกสหกรณ์ จำนวน 114 คน การสนทนากลุ่มและการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลภาคสนามร่วมกับการ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และตรวจ สอบความถูกต้องของข้อมูลโดยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องการจัดการที่นำไปสู่ความคงอยู่และการเลิกดำเนินการของสหกรณ์ และการศึกษาแนวทางการพัฒนาสหกรณ์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีผลการศึกษา ดังนี้

1. การจัดการที่นำไปสู่ความคงอยู่และความสำเร็จของสหกรณ์

สหกรณ์เป็นองค์กรทางเศรษฐกิจที่สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการและเป็นเจ้าของร่วมกันตามแบบประชาธิปไตยโดยการมีส่วนร่วมตั้งแต่การก่อตั้งสหกรณ์ โดยการรวมตัวกันเพื่อร่วมกันหาแนวทางในการแก้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยการเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การจัดการ การใช้บริการ รวมถึงการรับผลประโยชน์ในรูปแบบของสวัสดิการร่วมกัน

สหกรณ์ที่สามารถดำเนินการอยู่ได้เนื่องจากการจัดการที่ยึดหลักกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานโดยสมาชิกส่วนใหญ่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสหกรณ์ โดย

(1) การเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดและวางแผนงาน

สหกรณ์โดยการเข้าร่วมประชุมใหญ่สามัญประจำปี และการเสนอแผนงานของสหกรณ์ อาทิ แนวทางการดำเนินงาน การขยายกิจการหรือธุรกรรมของสหกรณ์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิก และสัมพันธ์กับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน (2) การมีส่วนร่วมในการทำตามแผนงานที่วางไว้ โดยการร่วมกันใช้บริการของสหกรณ์ อาทิ สหกรณ์ภาคการเกษตรสมาชิกก็จะร่วมกันซื้อและขายสินค้ากับสหกรณ์ สหกรณ์นอกภาคการเกษตร ก็จะร่วมกันระดมเงินหุ้นและเงินฝากกับสหกรณ์ เพื่อให้มีเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินงาน (3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมกันของสหกรณ์ ทั้งเงินปันผลจากกำไรในการดำเนินงานและสวัสดิการที่สหกรณ์ได้จัดขึ้นให้กับสมาชิก และ (4) การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์ ด้วยการเข้าร่วมประชุมใหญ่สามัญประจำปีและกิจกรรมที่สหกรณ์จัดขึ้น รวมถึงการเสนอแนะปัญหาเพื่อร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขและพัฒนาสหกรณ์ให้มีความเข้มแข็งต่อไป

“...ในการดำเนินงานสหกรณ์นั้น สมาชิกถือเป็นส่วนสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนสหกรณ์ให้เดินตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์เพราะสมาชิกทุกคนคือเจ้าของสหกรณ์ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นการเข้าร่วมประชุมใหญ่เลือกผู้แทนสมาชิก และการเสนอผู้ตรวจสอบกิจการสหกรณ์...” (สัมภาษณ์, 2556)

“...เราต้องให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพราะสหกรณ์นี้ตั้งขึ้นมาเพื่อชาวบ้านและชาวบ้านก็จะรู้ถึงความต้องการของตัวเอง...” (สัมภาษณ์, 2556)

นอกจากการจัดการที่ยึดหลักการมีส่วนร่วมของสมาชิก สหกรณ์ที่สามารถดำเนินงานอยู่ได้ส่วนใหญ่ ได้มีการจัดการสหกรณ์ในรูปแบบของกลุ่มสมาชิก โดยการจัดสมาชิกของสหกรณ์เป็นสังกัดกลุ่มตามพื้นที่ที่อยู่อาศัยของสมาชิกเพื่อความสะดวกในการดูแลและการให้บริการกับสมาชิก โดยในแต่ละสังกัดกลุ่มจะมีการเลือก

ตัวแทนหรือผู้นำกลุ่ม เพื่อเป็นตัวแทนของสมาชิก ในการประสานงานระหว่างสมาชิกกับสหกรณ์ เพราะตัวแทนสมาชิกเป็นคนในพื้นที่ ใกล้ชิดกับ สมาชิกจึงมีความเข้าใจในสภาพปัญหาของสมาชิก ได้ดี

การจัดการสหกรณ์นั้น ผู้นำ ถือเป็น ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้สหกรณ์สามารถคงอยู่ได้และ ประสบความสำเร็จ เพราะโดยธรรมชาติมนุษย์เป็น สัตว์สังคมที่ต้องมีการดำรงชีวิตเป็นกลุ่มเป็นชุมชน และสังคม ด้วยความแตกต่างและความหลากหลาย ทั้งในด้านของความรู้สึกนึกคิดและความต้องการ จึงทำให้มนุษย์มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันเพื่อสนอง ต่อความต้องการและบรรลุประโยชน์ที่ต้องการ ทั้งนี้ ต้องอาศัยการร่วมแรงร่วมใจระหว่างกันเป็นสำคัญ ซึ่งสื่อกลางที่สำคัญในการช่วยประสานให้ชาวบ้าน ร่วมแรงร่วมใจกัน คือ ผู้นำเพราะผู้นำจะเป็นบุคคล ที่จะมาช่วยประสานกำลังแรงใจ และสมองในการทำงานร่วมกันในทางที่ดีและเป็นธรรมให้กับสังคม และที่สำคัญผู้นำของสหกรณ์จะต้องเป็นผู้ที่มีความ รู้ความสามารถเข้าใจในหลักการและอุดมการณ์ของ สหกรณ์ บริหารจัดการงานตามหลักการและวิธีการ สหกรณ์ และต้องมีความรู้ทางการเงิน หรือ ด้านเศรษฐกิจ เพราะต้องมีการวิเคราะห์ธุรกรรม และสถานะการเงินเป็นประจำเพื่อเป็นการประเมิน และตรวจสอบสถานการณ์ที่มีผลต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ โดยผู้นำกลุ่มก็จะเป็นตัวแทนที่ ได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกในสังกัดกลุ่ม และใน การจัดการงานสหกรณ์ให้ประสบความสำเร็จนั้น สหกรณ์ต้องมุ่งส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการ และอุดมการณ์สหกรณ์ให้กับสมาชิกได้เข้าใจหลัก การ อุดมการณ์ สถานะ บทบาทและหน้าที่ของตน ในฐานะการเป็นสมาชิกของสหกรณ์ เมื่อสมาชิก มีความเข้าใจแล้วก็จะทำให้มีความรักและความ ห่วงแทนในองค์กรที่ตนเป็นเจ้าของร่วมกัน

“...ผู้นำหรือตัวแทนสมาชิกต้องเป็นคนที่มีระเบียบวินัยไม่มีประวัติการค้างหนี้ และต้องเป็น คนที่เข้าใจงานและหลักการเรื่องสหกรณ์ เพราะงาน

สหกรณ์มันต้องทำกับคนส่วนใหญ่...” (สัมภาษณ์, 2556)

“...ผู้นำของสหกรณ์ต้องมีความยึดมั่น และเข้าใจในหลักการอิสลามเป็นอย่างดี และต้อง เป็นผู้นำตามธรรมชาติ ไม่ใช่โดยตำแหน่งและคนใน ชุมชนนั้นยอมรับ เพราะสหกรณ์นี้ดำเนินงานด้วย หลักการอิสลาม...” (สัมภาษณ์, 2556)

สมาชิกและผู้นำถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มี ผลต่อการจัดการสหกรณ์ให้สามารถดำเนินการ อยู่ได้และประสบความสำเร็จ เพราะสมาชิกทุก คนคือเจ้าของสหกรณ์ร่วมกัน เมื่อทุกคนเข้ามามี ส่วนร่วมในการจัดการประกอบกับการมีผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถที่เข้ามาเป็นตัวแทนในการ บริหารจัดการงานสหกรณ์ ก็จะสามารถทำให้การ ดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ของสหกรณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การจัดการที่ส่งผลต่อการเลิก ดำเนินการของสหกรณ์

จากการศึกษาพบว่าปัญหาและอุปสรรคที่ ส่งผลต่อการจัดการและการดำเนินงานของสหกรณ์ เนื่องจากประสบปัญหาด้านต้นทุนในการดำเนินงาน ผู้นำของสหกรณ์ไม่มีความรู้ในการจัดการงาน ด้านสหกรณ์และขาดการกระตุ้นให้สมาชิกมีความรู้ เรื่องสหกรณ์และการตระหนักในบทบาทหน้าที่

สหกรณ์ภาคการเกษตรส่วนใหญ่ที่เลิก ดำเนินการเนื่องจากประสบปัญหาทางด้านต้นทุน ในการดำเนินงาน อาทิ สหกรณ์กองทุนสวนยาง บ้านควนขี้แรด จำกัด สหกรณ์กองทุนสวนยาง เนียงพัฒนา จำกัด และสหกรณ์กองทุนสวนยาง บ้านพรุเต๊ะ จำกัด ซึ่งเป็นกลุ่มสหกรณ์ที่รับซื้อน้ำ ยางสดจากสมาชิกเพื่อนำมาแปรรูปเป็นยางแผ่น รมควันที่ได้ราคาดีกว่าน้ำยางสดเพื่อนำส่วนต่าง ของราคาจากการขายยางแผ่นมาสร้างสวัสดิการ ให้กับสมาชิก โดยการปันผลจากกำไรที่ได้จากการ ขาย รวมถึงการจัดสวัสดิการช่วยเหลือสมาชิก แต่ สหกรณ์ต้องเลิกดำเนินการเพราะประสบปัญหา ด้านต้นทุนในกระบวนการผลิตทั้งต้นทุนของ

วัตถุดิบ ไม้พืนที่ต้องใช้ก่อเตาเพื่อนำควันเข้าโรงอบหรือรมยางแผ่นให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น ค่าสารเร่งความแข็งของน้ำยาง และค่าจ้างพนักงาน เพราะกระบวนการแปรรูปยางแผ่นต้องใช้พนักงานในการดำเนินงานหลายคน จึงส่งผลให้ต้องมีค่าใช้จ่ายสูง ประกอบกับปัญหาด้านผู้นำของสหกรณ์ ผู้นำหรือประธานสหกรณ์ ขาดความรู้ ความสามารถและทักษะในการจัดการงานสหกรณ์ โดยไม่มีความรู้ทางด้านการจัดการและการวิเคราะห์ตลาดราคายางพารา ตัวอย่างเช่น วันนี้รับซื้อน้ำยางสดมาในกิโลกรัมละ 80 บาท นำมาแปรรูปเป็นยางแผ่นรมควัน และเก็บยางแผ่นไว้ในคลังเพื่อนำออกขายให้กับตลาดกลางยางพารา ทุกสองอาทิตย์หรือทุกสิ้นเดือน แต่พอนำยางแผ่นไปขายซึ่งในขณะนั้นสภาพเศรษฐกิจผันผวนส่งผลให้ราคายางพาราลดลงเหลือที่กิโลกรัมละ 60 บาท จึงส่งผลทำให้ขาดทุนเพราะขาดความรู้ด้านการวิเคราะห์ภาวะทางเศรษฐกิจ

“...การทำโรงรมนั้นก็มีค่าใช้จ่ายมากทั้งค่าไม้พืน ค่าน้ำส้มยาง ค่าจ้างคนงาน ค่าขนส่ง และเราก็ไม่มีความรู้เรื่องการตลาด สมมติวันนี้เราซื้อน้ำยางมาโลละ 80บาท นำมาทำยางแผ่นพอกอีกสองอาทิตย์เอาไปขายยางเหลือโลละ 60 ทำให้ขาดทุน...” (สัมภาษณ์, 2556)

“...เมื่อก่อนตอนทำโรงรมมันมีหลายขั้นตอนทั้งรับซื้อน้ำยาง นำมาทำแผ่น มันหลายขั้นตอน ยุ่งยาก ถึงช่วงนั้นยางแผ่นราคาขึ้นๆ ลงๆ ทำให้เสียเวลานำไปขาย เลยยกเลิกโรงรม และมาตั้งเป็นกลุ่มรับซื้อน้ำยางสด คือ รับซื้อน้ำยางสดจากสมาชิกและนำไปขายที่โรงรับซื้อจะทำให้ไม่เสี่ยงเพราะขายวันต่อวัน...” (สัมภาษณ์, 2556)

จากประเด็นดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า การจัดการที่ส่งผลต่อการเลิกดำเนินการของสหกรณ์เนื่องจากผู้นำของสหกรณ์ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการงานตามหลักการและวิธีการสหกรณ์และขาดทักษะในการจัดการด้านต้นทุนในการดำเนินงาน จึงส่งผลให้การดำเนินงานของสหกรณ์ต้องขาดทุนและเลิกดำเนินการ

3. แนวทางการพัฒนาสหกรณ์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

สหกรณ์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ส่วนใหญ่มีแนวทางในการพัฒนาโดยการมุ่งสร้างสวัสดิการที่ดีให้กับสมาชิก อาทิ ด้านการประกอบอาชีพ จะเป็นการส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิก โดยสหกรณ์ภาคการเกษตรจะส่งเสริมด้านการประกอบอาชีพให้กับสมาชิกโดยการจัดอบรมให้ความรู้ในการประกอบอาชีพ อาทิ จัดอบรมความรู้เรื่องกระบวนการผลิตและการใช้ปุ๋ยที่เหมาะสมกับพืชพันธุ์ รวมถึงการจัดหาสินค้าทางเกษตรมาจำหน่ายให้กับสมาชิกในราคายุติธรรม ทั้งปุ๋ย อุปกรณ์การเกษตร ข้าวสาร โดยผลกำไรที่ได้จากการจำหน่ายสินค้าก็นำมาปันผลให้กับสมาชิก ส่วนสหกรณ์นอกภาคการเกษตร จะส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิก โดยการจัดโครงการฝึกอบรมอาชีพเสริมให้กับสมาชิกเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับสมาชิก เพราะการที่สมาชิกมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตจะส่งผลต่อการมีวิถีชีวิตที่ดีต่อไป

ด้านสุขภาพส่งเสริมโดยการจัดกิจกรรมกีฬาขึ้นในชุมชน เพื่อให้สมาชิกและชาวบ้านในชุมชนได้มาร่วมแข่งขันกีฬาเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน และด้านการศึกษาสหกรณ์ส่วนใหญ่ที่คงอยู่และประสบความสำเร็จจะมีแนวทางในการพัฒนาสหกรณ์โดยการมุ่งส่งเสริมอบรมให้สมาชิกมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการและอุดมการณ์ของสหกรณ์ โดยให้สมาชิกตระหนักถึงบทบาทของตนเองที่มีต่อสหกรณ์ว่าสมาชิกทุกคนคือเจ้าของสหกรณ์ร่วมกัน เพราะสหกรณ์ไม่ใช่เป็นองค์กรของใครคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นของสมาชิกทุกคนที่มาร่วมตัวกันเพื่อร่วมกันช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เมื่อสมาชิกมีความเข้าใจแล้ว จะทำให้มีความรักและหวงแหนในการเป็นเจ้าของสหกรณ์ร่วมกัน

สรุปและอภิปรายผล

จากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ชุมชนจึงมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยการจัดตั้งสหกรณ์หรือสถาบันการเงินชุมชนขึ้นโดยมีหลักการจัดการที่สำคัญ คือ กระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการเกื้อหนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกภายในชุมชน และเป็นการลดภาระการเป็นหนี้ในระบบเพราะการกู้เงินนอกระบบที่คิดอัตราดอกเบี้ยแพงเท่ากับเป็นการเอาไรต์เอาเปรียบและเป็นแหล่งเงินทุนของชาวบ้านเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพและสร้างสวัสดิการเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกให้ดีขึ้น สอด คล้องกับ Street and Cameron (2007) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ภายนอกและธุรกิจขนาดเล็ก: กรณีศึกษากลุ่มธุรกิจขนาดเล็กและเครือข่าย พบว่า การก่อตั้งสหกรณ์โดยกลุ่มขนาดเล็กทำให้เขาสามารถเข้าถึงทรัพยากรของพวกเขาร่วมกัน และสามารถแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ร่วมกัน

สำหรับพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีกลุ่มสหกรณ์ทั้งหมดจำนวน 38 สหกรณ์ ซึ่งแยกเป็น 5 ประเภท คือ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์บริการ และสหกรณ์เครดิตยูเนียน ซึ่งในปัจจุบันได้มีสหกรณ์ที่ยังดำเนินการอยู่จำนวน 30 สหกรณ์ และมีสหกรณ์ที่เลิกดำเนินการแล้วเนื่องจากประสบปัญหาในการดำเนินงาน จำนวน 8 สหกรณ์

สหกรณ์ที่สามารถดำเนินการอยู่ได้เนื่องจากการยึดหลักการมีส่วนร่วมของสมาชิก การส่งเสริมด้านการศึกษาให้กับสมาชิก และผู้นำสหกรณ์เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการสหกรณ์ สอดคล้องกับ รังสรรค์ ปิติปัญญา (2546) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจชุมชนในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาหรือความสำเร็จของธุรกิจชุมชนประกอบด้วยทรัพยากรมนุษย์ซึ่งที่สำคัญ คณะ

กรรมการต้องเป็นผู้มีพฤติกรรมดีซื่อสัตย์เสียสละมีความสามารถและได้รับการยอมรับจากผู้นำและชาวบ้านในชุมชนนอกจากทรัพยากรมนุษย์แล้วเงินทุนก็เป็นปัจจัยภายในที่สำคัญเช่นกัน และสอดคล้องกับ Mahazril Aini Y, Hafizah H.A.K and Zuraini Y (2012) ที่ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานสหกรณ์เกี่ยวกับการวางแผนกลยุทธ์และการมีส่วนร่วมของสมาชิก พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกเป็นปัจจัยสำคัญในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ของสหกรณ์ โดยสหกรณ์จำเป็นต้องสื่อสารกับสมาชิกเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่จะนำไปสู่การพัฒนา และสอดคล้องกับ Reuven Shapira (2013) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำมีความจำเป็นต่อความเชื่อถือ การเรียนรู้ ความมีประสิทธิภาพและการเปลี่ยนแปลงของสหกรณ์ พบว่า การที่ผู้นำเข้าไปมีส่วนร่วมกับสมาชิกทำให้สมาชิกเกิดความไว้วางใจและเชื่อถือผู้นำ ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานนั้นมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สหกรณ์ส่วนใหญ่ที่เลิกดำเนินการมีสาเหตุเนื่องจากประสบปัญหาด้านการเงินหรือต้นทุนในการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับใจมานัส พลอยดี (2540) ที่ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของธุรกิจชุมชนเปรียบเทียบภาพรวมและภาพย่อยอำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร โดยกล่าวว่า ปัจจัยทางด้านการเงินถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินกิจการธุรกิจชุมชนต้องประสบกับปัญหาและการไม่สามารถระดมเงินออมได้ทำให้ธุรกิจต้องพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากภายนอกและผู้นำของสหกรณ์ขาดความรู้ในการบริหารจัดการงานสหกรณ์ และสอดคล้องกับบุญมี จันทร์วงศ์ (2543) ที่ศึกษาเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาสหกรณ์ในภาคการเกษตรพบว่า แม้สหกรณ์ในภาคการเกษตรจะมีจุดแข็งแต่ก็มีจุดอ่อนอยู่มากได้แก่ ผู้บริหารและพนักงานของสหกรณ์ในภาคการเกษตรยังขาดความรู้ทางการบริหาร การบริหารสหกรณ์ยังไม่โปร่งใสสมาชิกยังขาดความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์และมีปัญหาด้านการ

สนับสนุนงบประมาณจากรัฐและยังขาดการติดตามข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีสมัยใหม่

สหกรณ์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ ส่วนใหญ่มีแนวทางในการพัฒนาโดยการมุ่งสร้างสวัสดิการที่ดีในด้านต่างๆ ให้กับสมาชิก อาทิ ด้านการประกอบอาชีพ เป็นการส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิก โดยการให้ความรู้ในการประกอบอาชีพ การจัดหาตลาดสินค้าเพื่อรับซื้อและขายสินค้ากับสมาชิกในราคายุติธรรม ด้านสุขภาพส่งเสริมโดยการจัดกิจกรรมกีฬาต่างๆ ขึ้นในชุมชน เพื่อให้สมาชิกและชาวบ้านในชุมชนได้มาร่วมแข่งขันกีฬาเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน และด้านการศึกษาโดยการมุ่งส่งเสริมพัฒนาผู้นำและสมาชิกให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการและอุดมการณ์ของสหกรณ์ โดยให้สมาชิกตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีต่อสหกรณ์ว่าสมาชิกทุกคนคือเจ้าของสหกรณ์ เพื่อให้สมาชิกมีความรักและหวงแหนในการเป็นเจ้าของสหกรณ์ร่วมกัน สอดคล้องกับ Reza Abdi, Manoochehr Tavangar Rizi and Mansoor Tavakoli (2010) ศึกษาเรื่องหลักการสำคัญของสหกรณ์ในการร่วมมือของชุมชน โดยใช้กรอบความร่วมมือในการทำงาน ผลการวิจัยพบว่า หลักสำคัญของสหกรณ์คือการร่วมมือและการทำงานร่วมกันทำให้เกิดการศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่นำไปสู่การพัฒนา เช่นเดียวกับอุทัย ปริญาสุทธินันท์ (2544) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการและแนวทางการพัฒนาสหกรณ์โคนมในการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรการศึกษาสหกรณ์ โคนมน้ำพอง จำกัด พบว่า แนวทางการพัฒนาสหกรณ์ด้านบุคคลควรจัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะของคณะกรรมการด้านภาวะผู้นำและด้านการจูงใจ และควรเปิดโอกาสให้สมาชิกและพนักงานเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น เพื่อพัฒนาสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพ

สหกรณ์ถือเป็นองค์กรสำคัญที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนเนื่องจากสหกรณ์เกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการก่อตั้งขึ้นเพื่อร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและ

สังคม การจัดการในการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ การใช้บริการธุรกรรมของสหกรณ์ และรวมถึงการจัดสวัสดิการที่ดีให้กับสมาชิก ทั้งนี้การพัฒนาสหกรณ์จะนำไปสู่การเป็นแบบอย่างและประยุกต์ ใช้ในการดำเนินงานขององค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็งต่อไป

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการจัดการสหกรณ์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลสหกรณ์ โดยเฉพาะกรมส่งเสริมสหกรณ์และสหกรณ์จังหวัดสงขลา ควรจัดอบรมหลักสูตรการจัดการและการบริหารงานสหกรณ์ให้กับผู้นำและเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ เพราะบางสหกรณ์ผู้นำจะเป็นผู้นำทางธรรมชาติที่ชาวบ้านเคารพนับถือแต่ยังขาดทักษะและความสามารถในการจัดการงานสหกรณ์จึงส่งผลให้การดำเนินงานไม่สามารถดำเนินงานได้ตามเป้าหมายขององค์กร

2. กลุ่มชาวบ้านที่ประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ควรทำการศึกษาถึงหลักการและวิธีการสหกรณ์ และทำการจัดตั้งสหกรณ์ขึ้นในพื้นที่ เพราะวิธีการสหกรณ์มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมด้วยวิธีการพึ่งตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังนั้น วิธีการสหกรณ์ถือเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ เพราะสหกรณ์นั้นจะเกิดจากขบวนการมีส่วนร่วมของทุกคนในการจัดการตั้งแต่การร่วมกันคิด วางแผน ดำเนินงาน ตรวจสอบและรับผลประโยชน์ร่วมกัน เมื่อทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการแล้วก็จะนำไปสู่แนวทางการพัฒนาที่ตรงประเด็น และสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชาวบ้านต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2556). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสหกรณ์*. ค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2556, จาก <http://www.cpd.go.th>
- ใจมานัส พลอยดี. (2540). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของธุรกิจชุมชนเปรียบเทียบภาพรวมและภาพย่อย* (อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร และอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช). วิทยานิพนธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- นุกูล กรยีนรงค์. (2554). *หลักและวิธีการสหกรณ์*. ภาควิชาการสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ
- บุญมี จันทร์วงศ์. (2543). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาสหกรณ์ในภาคการเกษตร*. กรมส่งเสริมสหกรณ์. กรุงเทพฯ
- รังสรรค์ ปิติปัญญา. (2546). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจชุมชนในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ศูนย์ฝึกอบรมสหกรณ์ที่ 6 จังหวัดพิษณุโลก. (2556). *ประวัติสหกรณ์ไทย*. ค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2556, จาก <http://www.phitsanulok.go.th>
- สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย. (2556). *ประวัติการสหกรณ์ในประเทศไทย*. ค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2556, จาก <http://www.clt.or.th>
- สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสงขลา. (2556) *ทำเนียบเครือข่ายสหกรณ์สงขลา*. สงขลา
- สุจารี ไชยบุญ. (2552). *สถาบันการเงินชุมชน*. ค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2556, จาก <http://www.thaingo.org/writer/view.php?id=1286>
- เสรี พงศ์พิศ, วิชิต นันทสุวรรณ, และจำนง แรกพินิจ, *วิสาหกิจชุมชน : แผนแม่บท แนวคิดแนวทาง ตัวอย่าง ร่างพระราชบัญญัติ*, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ภูมิปัญญาไท
- อุทัย ปริญญาสุทินันท์. (2544). *การจัดการและแนวทางการพัฒนาสหกรณ์โคนมในการเพิ่มประสิทธิผลของ องค์การ: ศึกษาสหกรณ์โคนมน้ำพอง จำกัด*. รายงานการศึกษาระดับปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- Mahazril Aini Y, Hafizah H.A.K and Zuraini Y. (2012). *Factors Affecting Cooperatives' Performance In Relation To Strategic Planning and Members' Participation*. *Procedia-Social and Behavioral Sciences* 65. 100 – 105
- Reuven Shapira. (2013). *Leaders' vulnerable involvement: Essential for trust, learning, effectiveness and innovation in inter-co-operatives*. *Journal of Co-operative Organization and Management*
- Reza Abdi, Manoochehr Tavangar Rizi and Mansoor Tavakoli. (2010). *The cooperative principle in discourse communities and genres: A framework for the use of metadiscourse*. *Journal of Pragmatics* 42 1669–1679
- Street, C.T and Cameron, A.-F. (2007). *External relationships and the small business: A review of small business alliance and network research*. *Journal of Small Business Management*, 45(2), 239–266.